

Kirjoittaja ja hiljainen tieto

Satu Musto

Kirjoittamisen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2016
Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto

TIIVISTELMÄ

Musto, Satu. 2016. Kirjoittaja ja hiljainen tieto. Kirjoittamisen kandidaattitutkielma. Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto. 25 sivua.

Tutkimukseni tarkoitus on kuvailla miten valitsemani kolme kirjoittajaopasta tuovat esille kirjoittajan hiljaista tietoa ja ymmärtää millä tavalla hiljainen tieto on läsnä kirjoittamisprosessissa.

Tutkin aihetta valitsemieni oppaiden näkökulmasta sekä tekemällä kirjailijan teemahaastattelun. Tutkimus on laadullinen. Tutkimusstrategiani on hermeneuttis-fenomenologinen. Analysoin aineistoani temaattisen analyysin avulla. Valotan aihetta ensin yleisluontoisesti kirjoittamaan oppimisen näkökulmasta, sekä lähemmin kolmen teeman kautta. Nämä ovat intuitio, oma ääni ja kehollisuus. Tutkimuksen teoreettisen taustan muodostavat hiljaisen tiedon teoria ja kognitiivisen psykologian teoria. Keskeisiä käsitteitä ovat hiljainen tieto, intuitio, kehollisuus, flow ja kirjoittajan oma ääni.

Kirjoittajaoppaat tuovat hiljaista tietoa esille joidenkin kirjoitusharjoitusten, tarinoiden sekä lukuvinkkien kautta. Tarinoita kertomalla lukijalle välittyy monimuotoisempi kuva opittavasta asiasta kuin pelkästään ohjeita antamalla. Kirjoitusharjoituksista varsinkin vapaakirjoitusharjoitukset ja yksityiskohtien käyttöön ohjaavat harjoitukset, ovat hyödyllisiä oman äänen löytymisen apuna. Lukuvinkit havainnollistavat opittavaa asiaa ja niitä annetaan usein kirjoittamisen teorian yhteydessä selventävinä esimerkkeinä.

Kirjailija omaksuu hiljaista tietoa kirjoittamalla, opiskelemalla, lukemalla, saamalla palautetta ja julkaisemalla tekstejä. Hiljainen tietäminen liittyy esimerkiksi oman kirjoittajaidentiteetin ja oman kirjoittamisprosessin tuntemiseen, intuition käyttöön, oman äänen etsimiseen ja tunnistamiseen ja siihen, että teksti tehdään valmiiksi yksityiskohtia myöten. Kirjoittaminen on myös sosiaalista toimintaa, joten palaute on tarpeellista, koska tekstit on tarkoitettu lukijan käsiin ja julkaistavaksi.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	MONINAINEN HILJAINEN TIETO	6
	2.1 Tiedät enemmän kuin kerrot.....	6
	2.1.1 Artikuloidako vai eikö.....	6
	2.1.2 Hiljainen tieto yksilön ja yhteisön arvoina ja toimintana.....	8
	2.2 Keskeiset teemat ja käsitteet	9
	2.2.1 Intuitio.....	9
	2.2.2 Kirjoittamisen kehollisuus	10
	2.2.3 Oma ääni.....	11
3	KOLME OPASTA JA KIRJOITTAJA	12
4	KOHDE NÄKYVISSÄ	12
	4.1 Hänen näkökannalleen	12
	4.2 Oppaat ja haastattelu.....	13
	4.3 Analyysimenetelmä	14
5	KIRJOITTAJAN HILJAINEN TIETÄMINEN	14
	5.1 Ajattelua ja kirjoittamista.....	14
	5.2 Kirjoittajan oppiminen ja oma ääni	15
	5.3 Palaute ja flow	17
	5.4 Intuitio ja kirjoittamisen kehollisuus	18
6	PÄÄTÄNTÖ	20
	LÄHTEET	22
	LIITTEET	25

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tarkoitus on kuvailla miten valitsemani kolme kirjoittajaopasta tuovat esille kirjoittajan hiljaista tietoa ja ymmärtää millä tavalla hiljainen tieto on läsnä kirjoittamisprosessissa. Kirjoittamiseen sisältyvän hiljaisen tietämisen pohtiminen on hyödyllistä kaikille kirjoittajille, jotka pyrkivät kehittämään taitoaan.

Tutkin aihetta valitsemieni oppaiden näkökulmasta sekä tekemällä kirjailijan teemahaastattelun. Tutkimus on laadullinen. Tutkimusstrategiani on hermeneuttis-fenomenologinen. Analysoin aineistoani temaattisen analyysin avulla. Valotan aihetta ensin yleisluontoisesti kirjoittamaan oppimisen näkökulmasta, sekä lähemmin kolmen teeman kautta. Nämä ovat intuitio, oma ääni ja kehollisuus.

Tutkimuksen teoreettisen taustan muodostavat hiljaisen tiedon teoria ja kognitiivisen psykologian teoria. Keskeisiä käsitteitä ovat hiljainen tieto, intuitio, kehollisuus, flow ja kirjoittajan oma ääni.

Hiljaisen tiedon käsitteen kiteytti filosofi Michael Polanyi: *Me tiedämme enemmän kuin pystymme kertomaan* (Polanyi, 1967, 4). Yhtä ainoaa hiljaisen tiedon teoriaa ei ole. Hiljaisesta tiedosta ovat olleet kiinnostuneita esimerkiksi fenomenologit ja hermeneutikot sekä wittgensteinilaista ja Polanyin traditiota jatkavat filosofit. (Zhenhua 2003, 11.) Eri suuntausten erot liittyvät pääasiassa käsityksiin siitä, voiko hiljaisesta tiedosta puhua. Zhenhua (2003) viittaa norjalaisen filosofi Harald Grimenin (1991) ajatuksiin. Grimen jakaa hiljaisen tiedon teorit vähintään neljään eri hiljaisen tiedon tulkintatraditioon sen mukaan, miten artikuloitavana hiljaista tietoa pidetään. (Zhenhua 2003, 12.)

Hiljainen tieto liittyy kaikkeen ihmisen toimintaan. Kehoon liittyvä hiljaisen tiedon ruumiinfenomenologinen tutkimus onkin ollut viime aikoina mielenkiinnon kohteena. (Pohjalainen 2012, 6.) Hiljaista tietoa voidaan tarkastella yksilön tai yhteisön kannalta sekä toiminnan tai arvojen näkökulmasta. Usein siitä puhutaan samanaikaisesti useammasta näkökulmasta (Toom 2012, 48). Nojaudun tässä tutkielmassa Toomin käsitykseen hiljaisesta tiedosta moninaisia

merkityksiä sisältävänä ja artikuloitavissa olevana yksilön henkilökohtaisena tai yhteisön jakamana tietona. Hiljaisesta tiedosta voi puhua, kuitenkin sillä varauksella, että se useimmiten on vain osittain yksilöiden tai yhteisöjen tiedostamaa, joten tämä tuo haasteita artikuloimiselle. (Toom 2012, 48-53.)

Käsittelen kirjoittamiseen liittyvästä hiljaisesta tietämisestä kirjoittajan oppimista yleisesti sekä kirjoittajan intuitiota, omaa ääntä ja kehollisuutta, jotka tuovat ilmiön lähemmäksi kirjoittajaa.

Kirjoittajan oppiminen on laaja aihe näin lyhyessä työssä käsiteltäväksi, joten sivuan sitä vain hiukan. Kirjoittamisen oppimiseen liittyy usein käsitys siitä, että kirjoittamista ei voi opettaa. Tämä on varmaankin peräisin vanhakantaisesta jäykästä oppimiskäsityksestä, jossa tieto käsitetään asiaksi, joka siirtyy lähes muuttumattomana kohteesta toiseen. Nykyään yleinen käsitys oppimisesta onkin peruskoulua myöten menossa kohti luovempaa oivaltavaa oppimista. (Lonka 2015, 221.) Kirjoittamisen oppimisessa luovuudella ja oivalluksilla on tärkeä osa, vaikka kaikki lähteekin käytännön toiminnasta, vaikkapa kynän liikkeestä.

Intuition voi käsittää asiantuntijan taitavaksi toiminnaksi, vaikka intuitiivinen tieto määritellään usein myös omaksi tiedonlajikseen. Käsitteeseen on liitetty monenlaisia ominaisuuksia ja en käy kiistämään intuition käsitteen monipuolisuutta. Lähden tässä tutkielmassa käsityksestä joka liittyy intuition ajan kuluessa hankittuun taitavaan toimintaan kirjoittamisen yhteydessä.

Oma ääni on kirjoittajan tyyliä, joka syntyy harjoituksen myötä. Oma ääni on kirjoittajalle tärkeä ja vahvistaa kirjoittajaidentiteettiä. Kirjoittajaoppaat muistuttavat tekstin yksityiskohtien tärkeydestä, mikä merkitsee tekstin tiettyä intiimiyttä. Natalie Goldberg kehottaa etsimään näitä ohjatuilla vapaakirjoitus-harjoituksilla. Kirjoittamisessa kehollisuus ilmenee niin itse kirjoittamisessa kuin taukojen välttämättömyydessä ja vaikkapa liikunnan hyödyntävässä vaikutuksessa ongelmanratkaisussa.

2 MONINAINEN HILJAINEN TIETO

2.1 Tiedät enemmän kuin kerrot

2.1.1 Artikuloidako vai eikö

I shall reconsider human knowledge by starting from the fact that we can know more than we can tell.

(Polanyi 1967, 4)

Tutkimukseni teoreettisen taustan muodostaa hiljaisen tiedon teoria ja kognitiivisen psykologian teoria. Hiljaisen tiedon käsite liitetään useimmiten nonverbaaliin ja kokemukselliseen tietoon ja ei-hiljainen tieto teoreettiseen, selitettyyn, eksplikoitavissa olevaan tietoon (Toom 2008, 36, 38).

Hiljaisen tiedon käsite, englanniksi *tacit knowledge*, on peräisin filosofi Michael Polanyilta, joka kirjoitti aiheesta ensimmäisen kerran vuonna 1958 teoksessaan *Personal Knowledge* (Zhenhua, 2003, 11). Hiljaista tietoa oli käsitelty filosofiassa aikaisemminkin, jo antiikin aikana Platon sivusi aihetta Menon-dialogissaan. Hiljaisen tiedon käsite onkin Polanyin mukaan ratkaisu Platonin Menonin paradoksiin, joka käsittelee sitä, miten voimme tietää ongelmasta, jos emme jo tiedä sen ratkaisua. Platonin vastaus tähän paradoksiin oli se, että muistamme aikaisemmin eletyt elämämme, mutta tämä vastaus ei tyydytä nykyihmistä. (Polanyi 1967, 22.)

Polanyi jatkoi ajatuksiensa kehittelyä teoksessaan *The Tacit Dimension* (1966). Hän sai innoituksensa hahmopsykologeilta, jotka osoittivat kokeellisissa tutkimuksissaan, että ihminen voi tietää, vaikka ei tiedä tietävänsä (Polanyi 1967, 8). Hänen perusväitteensä oli, että ymmärrämme kokonaisuuden, vaikkamme ymmärtäisi sen yksityiskohtia ja toisaalta jos kiinnitämme huomion yksityiskohtiin, kokonaisuus katoaa meiltä, kuten ymmärrämme ihmisen kasvojen ilmeen ensisilmäykseltä tai tunnistamme tutut kasvot, vaikkamme osaa sanoa mikä tekee sen, että tunnistamme ne (Polanyi 1967, 31).

Hiljaisen tiedon käsitteeseen liitetään vahvasti myös Ludwig Wittgensteinin filosofia (Toom 2008, 38). Pohjalainen (2012, 2) tekee yhteenvedon Nonakan ja Takeuchin (1995) tiedonluonnin teoriasta. Heidän mukaansa hiljaista tietoa jakamalla voi luoda organisaatioissa uutta tietoa. Toisaalta joidenkin tutkijoiden mukaan hiljaista tietoa ei voi artikuloida, vaan se ilmenee yhteisön toiminnan taustalla. Pohjalainen kirjoittaa Wilsonin (2002) näkemyksestä erottaa toisistaan hiljainen tieto, joka on artikuloimatonta ja implisiittinen tieto, josta voi puhua. (Pohjalainen 2012, 4.) Illerisin mukaan hiljainen tieto, joka on kielen tavoittamattomista vastaa Freudin esitietoisuutta tai tiedostamatonta (Illeris 2007, 17).

Hiljaisesta tiedosta tai hiljaisesta tietämisestä käytävä keskustelu on edelleen käynnissä. Suurin erimielisyys siinä vallitsee juuri hiljaisen tiedon artikuloitavuudesta (Zhenhua 2003, 19). Esimerkiksi hiljaisuuden käsitettä tutkinut Hannele Koivunen määrittelee hiljaisen tiedon laajasti näin: *”siihen sisältyy kaikki se geneettinen, ruumiillinen, intuitiivinen, myyttinen, arkkityyppinen, kokemusperäinen tieto, jota ihmisellä on ja jota ei voida ilmaista verbaalisin käsittein”* (Koivunen 1997, 78).

Von Krogh, Ichijo ja Nonaka (2000) määrittelevät hiljaisen tiedon samantapaisesti kuin Koivunen (1997), joskin mukana on myös toiminnan näkökulmaa. Heidän mukaansa hiljainen tieto on aistitietoa, liittyy havaintoihin, kehon taitoon ja kokemukseen, se on nyrkkisääntöjä ja intuitiota. (Von Krogh, Ichijo ja Nonaka 2000, 6.) Organisaatioissa voidaan luoda uutta tietoa, kun ihmiset kertovat tiiminsä jäsenille vapaasti omia käsityksiään tilanteista (Von Krogh, Ichijo ja Nonaka 2000, 8).

Pohjalainen (2012) on selvittänyt artikkelissaan hiljaisen tiedon viimeaikaista tutkimusta. Hiljainen tieto on aiemmin nähty usein eksplisiittisen tiedon vastakohtana. Nykyään hiljaista tietoa kuvataan usein jäävuorimetaforalla, saman ilmiön eli tiedon yhtenä ulottuvuutena. Pohjalaisen mukaan mielenkiinnon kohteena ovat myös hiljaisen tiedon ominaisuudet, eli epiteetit. Pohjalainen selostaa Haldin- Herrgårdin hiljaisen tiedon epiteettejä, jotka ovat mentaalisia, aistillisia, sosiaalisia ja käytännöllisiä. (Pohjalainen 2012, 9.) Myös hiljaisen tie-

don kehollisuus on noussut viime aikoina huomion kohteeksi (Pohjalainen 2012, 6).

2.1.2 Hiljainen tieto yksilön ja yhteisön arvoina ja toimintana

Se minkä tiedämme, kun kukaan ei meiltä kysy, mutta mitä emme enää tiedä, kun meidän on määrä selittää se, on jotakin, mitä meidän on pysähdyttävä pohtimaan. (Ja ilmeisesti jotakin, mitä on syytä tai toisesta vaikea pysähtyä pohtimaan.)

(Wittgenstein 1981, 80.)

Toom (2008) on todennut, että hiljaisesta tiedosta puhutaan usein samanaikaisesti "prosessina ja produktina" (Toom 2008, 48). Kun puhutaan hiljaisesta tiedosta prosessina, tarkoitetaan asiantuntijan hiljaista tietämistä, esimerkiksi hänen intuitiivista taitavaa toimintaansa. Silloin painopiste on erityisesti toiminnassa yksilön näkökulmasta. Kun puhutaan hiljaisesta tiedosta, produktina tarkoitetaan asiantuntijan toiminnan taustalla vaikuttavaa hiljaista tietoa, jolloin hiljaiseen tietoon sisältyvät esimerkiksi uskomukset, asenteet ja arvot. (Toom 2008, 48.)

Yksilön ja prosessin näkökulmaan liitetään Polanyin filosofia. Polanyin mukaan hiljainen tietäminen ilmenee ihmisen toiminnassa ja havainnoissa (Polanyi, 1967, 20). Yksilön ja produktin näkökulmaan liitetään Toomin (2008, 54) mukaan Wittgensteinin filosofia. Wittgenstein (1981) käsitteli myöhemmässä filosofiassaan ihmisen ajattelun ja toiminnan perusteita kielipelin käsitteen kautta.

Mukaelma Toomin kaaviosta, hiljaisen tiedon luonne ja omistaja. (Toom 2008, 54).

	yhteisön käytänteet	Nonaka & Takeuchi)	
YHTEISÖLLINEN			

Yhteisön näkökulmasta hiljainen tieto prosessina on organisaation taitavaa toimintaa. Tähän liittyy edellä mainitsemani Nonakan ja Takeuchin (1995) teoria uuden tiedon luonnista (Pohjalainen 2012, 2).

Kognitiivisen psykologian käsitteet skeema ja skripti liittyvät yksilön toimintaan. Skeema tarkoittaa mentaalista mallia, johon ihminen ikään kuin varastoi monia merkityksiä sisältäviä toimintoja. Skeema auttaa sekä mieleen palauttamisessa, että tiedon varastoinnissa. (Parkin 2014, 301.) Kun kukkaruukun multa on rutikuivaa, aktivoituu kukan kastelemisen skeema.

Skriptit liittyvät skeemateoriaan ja tarkoittavat nimenomaan usein toistuvia toimintakuvioita (Parkin 2014, 301). Koiranomistaja tietää, että koira pitää viedä ulos joka aamu, sitä ei tarvitse erikseen miettiä, toiminta on siis automaattista.

2.2 Keskeiset teemat ja käsitteet

2.2.1 Intuitio

Ihmisen ajattelutoiminnot voi jakaa karkeasti kahteen eri muotoon, automaattiseen ja tietoiseen ajatteluun. Automaattinen ajattelu on nopeaa ja käsittelee suuren tietomäärä kerralla, kun taas tietoinen ajattelu vaatii keskittymistä ja ponnistelua ja on hitaampaa. Kumpikin on soveltuva omanlaistensa ongelmien ratkaisuun. (Lonka 2015, 45.)

Asiantuntijan muistiin on varastoitunut valtava määrä tietoa pienine yksityiskohtineen. Tämä tietovaranto kerääntyy pitkän ajan kuluessa ja asiantuntijoille kehittyy lopulta kyky käyttää tietovarantoaan osin automaattisesti, kun taas sama toiminto vaatisi ei-asiantuntijalta tietoista ajattelua ja valtavasti aikaa. Tätä asiantuntijan pitkällä aikavälillä omaksumaa automaattista ongelmanratkaisukykyä voi kutsua intuitioksi. (Lonka 2015, 45-46.)

Tutkija Asta Raami (2015) toteaa, että intuition käsite on kuitenkin moninainen ja kuvaa ilmiötä, joka perustuu monenlaisiin kognitiivisiin prosesseihin. Raami tekee yhteenvedon Basticin (2013) tutkimuksesta, jossa hän löysi 20 eri ominaisuutta jotka liitetään intuitioon. Kaikkein yleisimmin mainittiin intuition vastakkaisuus loogiselle ja analyttiselle ajattelulle. (Raami 2015, 48.) Raami määrittelee intuition erääksi tiedon muodoksi. Myös Pohjalainen (2016) kirjoittaa, että intuitiivista tietoa voidaan pitää hiljaisen tiedon lähikäsitteenä, joskin se voidaan myös sisällyttää hiljaiseen tietoon Polanyin tapaan. Intuitiivisen tiedon määrittelemisen omaksi tiedon lajikkeeksi, liittyy juuri viimeaikaiseen tapaan tarkastella ihmismieltä kaksoissysteemimallin kautta, jolloin ajattelu jaetaan tiedostamattomiin ja rationaalisiin prosesseihin. (Pohjalainen 2016, 46.)

2.2.2 Kirjoittamisen kehollisuus

Mun täytyy kävellä näin/ Kun jotain herää sisällän

(Anssi Kela 2001)

Kehollisuus on noussut esiin viimeaikaisessa hiljaista tietoa koskevassa keskustelussa (Pohjalainen 2012, 6). Myös Polanyi (1967) toi esiin hiljaisen tiedon kehollisuutta, vaikkapa havainnollistaessaan hiljaista tietämistä esimerkiksi pianistista, joka alkaessaan ajatella sormiensa toimintaa menettää soittokykynsä (Polanyi 1967, 18). Kirjoittamisessa kehollisuus ilmenee niin toimintana, kuin ongelmanratkaisun hakemisesta taukojen ja kehon rentouttamisen kautta esimerkiksi liikunnan avulla.

Parviainen (1998) selostaa filosofi Maurice Merleau-Pontyn ajatuksia, Merleau-Ponty pitää kehoa hiljaisen tiedon tyysijana, koska keho on ollut ensisijainen havaintaja, älyllinen analysoiva mieli kehittyy vasta myöhemmin (Parviainen 1998, 13). *"Kirjoittaminen on kehollista toimintaa. Se syntyy koko kehosta, polvista ja käsivarista, maksasta, sormista, hampaista, keuhkoista ja selkärangasta... Kirjoittamislihakset eivät ole yhtä näkyviä, mutta ne ovat yhtä vankat: niissä on päättävyyttä, huomiokykyä, uneliaisuutta ja intohimoa."* (Goldberg 2009, 23.) Goldberg

nostaa esille näkemystä, että kehollisuuden huomioiminen on tärkeää jo kirjoittajaidentiteetin kannalta. Kirjoittaja on kokonainen keholtaan ja mieleltään.

Mainitsin edellä Raamin (2015) tekemän yhteenvedon Basticin (2013) tutkimuksesta intuition liitettyistä ominaisuuksista. Merkittävää oli myös se, että intuition katsottiin ilmaantuvan parhaiten silloin, kun henkilö on erittäin rentoutuneessa, lähes unenkaltaisessa tilassa, jolloin erilaiset ajatukset virtaavat. Tämä liittyy intuition mentaalisen ulottuvuuden lisäksi, myös kehollisen ulottuvuuden.

2.2.3 Oma ääni

Mitä tarkoittaa kirjoittajan oma ääni? Oman äänen käsite on vaikea selittää, mutta helposti ymmärrettävissä intuitiivisesti. Kirjailijan julkaistun teoksen kohdalla puhutaan usein tyylistä, vaikka puhekielessäkin on tavallista puhua myös omaäänisistä kirjailijoista.

Oma ääni liittyy kuitenkin läheisesti kirjoittamisprosessiin ja kirjoittajan omalle taidolleen asettamiin tavoitteisiin. Toisaalta jokaisella kirjoittajalla on pohjimmiltaan varmasti oma ääni, mutta kuten jäljempänä (sivulla 14) oleva sitaatti teoksesta Sata sivua osoittaa, oma ääni ei tule useinkaan kirjoittajalle valmiina, vaan sitä on etsittävä ja kirjoittajaohjaaja voi auttaa löytämään omaa ääntä. Jokaisella on oma ääni, toisaalta vain kaikkein taitavimpien katsotaan kirjoittavan omalla äänellään.

Soili Pohjalainen (2011) on tutkinut pro gradu- tutkielmassaan vapaakirjoittamista ja oman kirjoittajan äänen löytämistä sen avulla. Pohjalainen (2011) kertoo tavoittaneensa oman äänensä parhaiten vapaakirjoitusharjoitusten kautta. (Pohjalainen 2011, 5.) Pohjalainen (2011) kirjoittaa, että tekstin yksityiskohtien aistivoimaisuus tekee kaikkein yksityisimmistä myös yleistä, joten kirjoittajan oma ääni voi tulla ilmi yksityiskohtien kautta (Pohjalainen 2011, 82.) Kirjoittajaoppaiden perusohjeet käsittelevät juuri yksityiskohtaisuuden vaatimusta, erittäin monet ohjeet liittyvät yksityiskohtien valintaan. Yksityiskohtat kuvastavat kirjoittajan skeemoja kielestä ja hyvästä tekstistä.

3 KOLME OPASTA JA KIRJOITTAJA

Mikä on kolmen kirjoittajaoppaan esille tuoma näkökulma kirjoittajan hiljaiseen tietoon? Alkuperäinen suunnitelmani oli keskittyä pelkästään oppaisiin ja niiden kirjoitusharjoituksiin, lukuvinkkeihin ja tarinoihin kirjoittamisesta. Hankin kuitenkin oppaiden lisäksi täydentävää aineistoa tekemällä kirjailijan teema-haastattelun. Kirjailijan ajatusten kuuleminen teki aiheesta itselleni helpommin lähestyttävän ja tutkielman jatkaminen oli helpompaa.

Haastattelun kysymykset liittyivät kirjoittajan oppimiseen sekä intuitioon ja omaan ääneen. Nämä olivat aineistosta esille nousseita teemoja. Haastattelu-aineistosta ja oppaista löytyi myöhemmin vielä yksi teema, jota kutsun kirjoittamisen kehollisuudeksi.

4 KOHDE NÄKYVISSÄ

4.1 Hänen näkökannalleen

Yrittäessämme ymmärtää tekstiä, emme asetu sen kirjoittajan sieluntilaan. Pikemminkin asettaudumme hänen näkökannalleen

(Gadamer 2004, 30).

Tutkimukseni tarkoitus on kuvailla miten valitsemani kolme kirjoittajaopasta tuovat esille kirjoittajan hiljaista tietoa ja ymmärtää millä tavalla hiljainen tieto on läsnä kirjoittamisprosessissa.

Tutkimukseni on laadullinen. Tutkimusstrategiani on hermeneuttis-fenomenologinen. Valotan aihetta ensin yleisesti kirjoittajan oppimisen näkökulmasta ja sen jälkeen kolmen edellä mainitun teeman kautta. Kysymykseni

koskee myös sitä, millaista kirjoittajan hiljainen tieto on, kun kirjoittamisprosessia tarkastellaan teemojen kautta.

Koska tutkin kirjoittajaoppaista vain tiettyjä elementtejä, kokonaisanalyysia teoksista ei syntynyt. Vain tietyistä teoksen osista puhuminen ei tietenkään anna teoksille täyttä oikeutta.

4.2 Oppaat ja haastattelu

Tutkimusaineistooni kuului kolme kirjoittajaopasta. Oppaat olivat Natalie Goldbergin (2009) Hyvä kaukainen ystävä, opas elämäkerran kirjoittajalle, Elina Hirvosen ja Anu Silfverbergin (2010) Sata Sivua- tekstintekijän harjoituskirja ja Steven Earnshawin toimittama The Handbook of Creative Writing (2007), josta analysoin vain proosa-osiota. Käytän jatkossa teoksista lyhennettyjä nimiä Hyvä Kaukainen ystävä, Sata sivua ja Handbook.

Kirjailija Elina Pulli, jonka kanssa kuulumme samaan kirjoittajien facebook-ryhmään, lupautui ystävällisesti haastateltavakseni. Pulli työskentelee varhaiskasvatuksen asiantuntijana, koulutukseltaan hän on kasvatustieteiden maisteri. Hän on kirjoittanut päätyönsä ohella jo parikymmentä vuotta. Hänen esikoisdekkarinsa Tukkasurma (2015) julkaistiin vuosi sitten ja tällä hetkellä hän kirjoittaa toista dekkariaan. Hän on julkaissut useita lasten liikuntaan liittyviä kirjoja ja lautapelejä, käsikirjoittanut televisiolle liikuntaleikkejä, sanoittanut lastenlauluja ja viime vuosina kirjoittanut myös vauvaloruja, joita on julkaistu äitiyspakkauksissa kolmena vuotena peräkkäin. Hän on opiskellut kirjoittamista Jyväskylän yliopistossa ja Oriveden opiston kursseilla. (Espoon kirjailijat.)

Haastattelussa lähdimme liikkeelle teemoista, jotka käsittelivät kirjoittajan identiteettiä ja oppimisprosessia. Aikataulu oli hieman kiireinen ja paikka kaupunginkirjaston tilassa meluisa, mutta koin haastattelun erittäin onnistuneeksi.

4.3 Analyysimenetelmä

Analysoin kirjoittajaoppaiden kirjoitusharjoituksia, lukuvinkkejä ja tarinoita kirjoittamisesta sekä haastatteluaineistoa temaattisen analyysin menetelmällä. Valitsemani teemat edustavat erilaisia hiljaisen tiedon ominaisuuksia. Kirjoittamaan oppimisen teeman kautta tarkastelen aihetta yleisemmästä näkökulmasta. Intuitio, oma ääni ja kirjoittamisen kehollisuus tuovat näkökulman lähemmäksi kirjoittajan toimintaa.

Elina Pulli antoi luvan käyttää nimeään haastattelun yhteydessä. Lähetin hänelle vielä ennen työn valmistumista haastattelutekstin luonnoksen tarkastettavaksi, eikä hänellä ollut huomautettavaa.

5 KIRJOITTAJAN HILJAINEN TIETÄMINEN

5.1 Ajattelua ja kirjoittamista

Mietin usein, voiko kirjoittamista opettaa. Vastaan: no voihan sitä. Ja toisaalta, eihän sitä mitenkään voi.

Toiselle ei voi koskaan antaa omaa ääntä. Mutta ehkä häntä voi auttaa löytämään sen tai kehittämään sitä. Toisen puolesta ei myöskään voi ajatella. Mutta voi auttaa keskittymään, tarkentamaan katsetta, kyseenalaistamaan. Toisen puolesta ei voi kirjoittaa – mutta voi auttaa löytämään aikaa, tilaa ja keinoja, jotka mahdollistavat kirjoittamisen.

(Silfverberg 2010, 7.)

Katkelma teoksesta Sata sivua- tekstintekijän harjoituskirja kuvaa mielestäni sitä, että suuri osa kirjoittamistaitoa on hiljaista tietoa. Koivunen (1997) kirjoittaa, että lapsen varhaiset oppimiskokemukset perustuvat kaikki hiljaiseen tietoon. Lapsi oppii esimerkistä ja leikkimällä. Myös kaikki luovuus ja vaikkapa tieteellisen hypoteesin tekeminen, perustuu hiljaiseen tietoon, intuitioon ja leikkiin (Koivunen 1997, 94, 96).

Anu Silfverberg (2010) kertoo Sata sivua- oppaassa tarinan eräästä kirjoittajakurssista, jolla hän ei oikeastaan opettanut, vaan ainoastaan kirjoitti muiden mukana. Kurssi oli kuitenkin erittäin onnistunut ja eräs osallistuja joka ei ollut saanut aikoihin kirjoitettua, pääsi vihdoin vauhtiin ja tuotti hyviä tekstejä. (Silfverberg 2010, 8.) Varmaankin kyseessä oli samantapainen oppimistapahtuma kuin edellä Koivusen kuvaama hiljaiseen tietoon perustuva oppimiskokemus.

Knud Illeris (2007) kirjoittaa, että oppimiseen liitetään yleensä se, että ihminen on tietoinen oppimastaan, mutta voimme oppia myös tiedostamatta sitä ja itse asiassa tätä tapahtuu koko ajan, esimerkiksi mainosten teho perustuu tiedostamattomalle, implisiittiselle oppimiselle. Voimme siis oppia, vaikka opetusta ei anneta kielellisessä muodossa tai selitetä. Pohjalaisen (2012) mainitsema Nonakan ja Takeuchin (1995) tiedonluonnin teoriaan liittyvä hiljaisen tiedon siirtyminen tarinoiden ja metaforan kautta lienee juuri tätä implisiittistä oppimista. Siihen perustuu se, että kirjoittajaoppaista voi tarinoiden kautta oppia kirjoittajan hiljaista tietoa.

5.2 Kirjoittajan oppiminen ja oma ääni

Kirjoittajaoppaat korostavat kirjoittajan oppimista edistävinä asioina sekä tekstin tuottamista, että palautteen saamista tai ainakin vertaispalautteen tai vertaisryhmän etsimistä. Hyvä kaukainen ystävä kehottaa lukemaan ääneen tekstiä toiselle ihmiselle, se on erilainen kokemus kuin itsekseen ääneen lukeminen (Goldberg 2009, 101). Tilanne auttaa kirjoittajaa varmaankin pääsemään kosketuksiin tekstiä koskevien todellisten tunteittensa kanssa. Monelle on tuttu tilanne, jossa kysyy neuvoa toiselta ja samassa kun on kysynyt, keksiikin itse vastauksen. Lukeminen toiselle voi myöskin tuoda samanlaisen seurauksen ja johdattaa oivalluksiin, vaikka toinen ei sanoisi mitään erikoista tekstistä.

Kuuskorpi (2014) kirjoittaa, että harva luova työ on vain yhden ihmisen työn tulos, vaan esimerkiksi julkaistu teksti on vaatinut monenlaista yhteistyötä (Kuuskorpi 2014, 204). Myös Ekström (2011) kirjoittaa kirjoittamisen yhteisölli-

syydestä, hänen mukaansa vertaistuen tarve korostuu, kun kirjoittamisessa on ongelmia (Ekström 2011, 189).

Kirjailija Elina Pulli kertoi oppineensa eniten kirjoittamisesta kustannustoimittajaltaan. *Kun ulkopuolinen tulee sanomaan – ei kirjoittajakursseilla sanota, että haluatko käyttää juuri tuota sanaa- en itse ole saanut niin tarkkaa palautetta koskaan.* Tietenkin kustannuskynnyksen ylittääkseen on jo oltava erittäin taitava kirjoittaja. Nora Ekström (2011) toteaa, että kirjoittamista pitää opettaa kokonaisuoritus mielessään (Ekström 2011, 123). Ehkä kustannustoimittajan kanssa työskentely on viimeinen piste tällä matkalla. Loppujen lopuksi tavoitteellinen kirjoittaja ei kirjoita vain harrastaakseen, vaan tavoite on kirjoittaa tekstejä luettaviksi.

Tekstiä kustannustoimittajan kanssa viimeistellessä kiinnitetään luonnollisesti huomiota juuri yksityiskohtiin. Kuitenkaan ensimmäistä versiota kirjoittaessa ei kirjoittajaoppaiden mukaan pitäisi kiinnittää niihin huomiota.

Kirjoittamiseen taitavana toimintana liittyy myös kirjoittajan oma ääni. Pulli totesi, että omaa ääntä on melko vaikea määritellä. *Jos sanotaan että teksti on täysin omalakista, niin se on kirjoittamisen ja lukemisen suurimpia mysteereitä.* Hän kertoi, että tuttava tunnisti näkemänsä lastenlorun hänen kirjoittamukseen, vaikka tekijää ei oltu mainittu. Omaan ääneen liittyy myös yllättävä lähestymistapa kirjoittamansa genreen. Pullin dekkarissa on omaperäinen rikoksia selvittävä päähenkilö, lastentarhanopettaja. Hän kertoo, että pyrki tarkoituksella tuomaan dekkarin jokaista lähellä olevaan arkitodellisuuden maailmaan.

Omaa ääntä ohjaavat harjoitukset liittyvät kirjoittajaoppaiden harjoituksissa ja tarinoissa erityisesti tekstin yksityiskohtaisuuden tärkeyden painottamiseen. Tekstin tulee olla intiimiä, mutta tämä ei tarkoita välttämättä suuria paljastuksia tai groteskeja yksityiskohtia. Esimerkiksi Handbookin toistama (Gutkind 2015, 177) vanha tarina Gay Talesen 1960-luvulla Esquire Magazinessa julkaistusta Frank Sinatran henkilökuvasta havainnollistaa intiimiyttä mielenkiintoisesti. Koska Sinatra oli flunssassa, häntä ei voinut haastatella, joten Talese haastatteli hänen koko seuruettaan ja viimein myös pientä sinitukkaista rouvaa, joka osoittautui Sinatran peruukkinaiseksi. Juttu oli Gutkindin mukaan onnistunut juuri peruukkinaisen takia, se toi henkilön lähelle lukijaa ja intiimiyys on

hyvän tekstin tunnusmerkki. Tarina Talesesta näyttää paitsi oikeanlaisten yksityiskohtien merkitystä, myös sitä, että kirjoittajan tulee olla jonkun verran sinnikäs, voidakseen jatkaa, vaikka ei ole varma lopputuloksesta.

5.3 Palaute ja flow

Pulli kertoo, että hän kirjoittaa mielellään ja tuottaa tekstiä paljon. Hän luettaa varsin keskeneräistäkin tekstiä luottolukijoilla. *Olen sellainen kirjoittaja, että kirjoitan aika rönsyävästi ja muutenkin olen sellainen, että opin asioita tekemällä, kinesteettinen oppija selkeästi. Jos pitää oppia jokin asia niin ryhdyn tekemään sitä saman tien ja kirjoittamisen suhteen olen hyvin saman tyyppinen.*

Monet kirjoittajat ajattelevat, että jos tekstiä tuottaessaan alkaa asettaa liian suuria tavoitteita tekstin laadulle, flow-tilaan pääseminen ei onnistu. He pitävät flow-tilaa olennaisena tekstin tuottamisen kannalta (Pritzker ja McGarva 2009, 71). Perry (2009) kirjoittaa flow-tilasta. Flow on syvän keskittymisen tila, jonka yksi tunnusmerkki on, että ajantaju katoaa (Perry 2009, 213). Liika tekstin laadun ajattelu kirjoittaessa on verrattavissa Polanyin aiemmin selostamaani esimerkkiin pianistin soittokyvyn lomaantumisesta, kun pianisti alkaa ajatella sormiaan (Polanyi 1967, 18).

Kirjailijoita ajaa tarve kirjoittaa. Itse kirjoittamistapahtuman helppous kirjoittajilla vaihtelee. Kirjoittajia onkin vähintään kahdenlaisia, kuten Pritzker ja McGarva (2009) toteavat elokuvakäsikirjoittajia käsittelevässä artikkelissaan. Toisille kirjoittajille itse kirjoittamistapahtuma on iloa, toisille ei. Esimerkiksi elokuvan *American Beauty* käsikirjoittaja Alan Ball kertoo, että hänelle tulee äkillinen tarve siivota jääkaappi, kun pitäisi kirjoittaa. Tähän voi liittyä kyky päästä flow-tilaan, käsikirjoittaja Callie Khouri kertoo, että hänen on oltava kirjoittaessa yksin ja rauhallisessa paikassa. (Pritzker ja McGarva 2009, 71.) Toiset pystyvät kirjoittamaan kahviloissa. Elina Pulli kuuluu edelliseen ryhmään, hänelle kirjoittaminen on ilo ja tekstin kypsymisen kannalta on joskus pidettävä taukoa jopa väkisin.

Perry (2009) kirjoittaa, että kirjoittajan flow:n kannalta on edullista saada palautetta. Useimmat kirjoittajat saavat palautetta työstään vasta kun se on lähes valmis, joten taito antaa palautetta itselleen on tarpeen. (Perry 2009, 215.) Pullin työtapa luettaa keskeneräistäkin tekstiä edesauttaa kirjoittamisprosessin jatkumista ja pääsemistä flow-tilaan.

Pulli kertoo lukeneensa paljon kirjoittajaoppaita. Erityisesti hän pitää Natalie Goldbergin oppaista ja hän toteaaakin olevansa työtavaltaan hyvin goldbergiläinen kirjoittaja. Hän on myös ohjannut työpaikallaan tekstipajoja Goldbergin oppien pohjalta varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Oppaista hieman useammin tekstin tuottamista käsittelevät Hyvä kaukainen ystävä ja Sata sivua. Sata sivua huomioi jo nimessään tekstin tuottamisen tärkeyden kirjoittajalle. Tiedän omasta kokemuksestani, että harrastajakirjoittajalle kirjoittaminen ei aina ole helppoa ja sadan sivun kohdalla tekee mieli jo juhlia. Hyvä kaukainen ystävä painottaa kynän pitämistä liikkeessä ja jatkuvaa kirjoittamista. Tämä tapahtuu niin harjoitusten kehotuksissa, kuin kehotuksen toistossa.

5.4 Intuitio ja kirjoittamisen kehollisuus

Kysyin kirjailijalta intuition merkityksestä. Hän pitää intuitiota olennaisen tärkeänä kirjoitusprosessille. Tavallaan intuitio on jopa kaiken ydin. Kyselin esimerkkejä tilanteesta, jossa intuitiolla oli merkitystä. Esimerkiksi käsikirjoituksen ongelman selviäminen yllättäen aamulla herätessä oli yksi esimerkki. Myös ideoiden synty liittyy Pullin mielestä intuitioon, jonka voisi määritellä vaikkapa äkilliseksi sisäsyntyiseksi aavistukseksi asioista.

Kaikissa luovissa toiminnoissa intuitiivisella ajattelulla on tietenkin merkittävä rooli. Kirjoittajalla intuitio liittyy koko kirjoittamisprosessiin aiheen valinnasta ja siihen liittyvistä ideoista ja toteutumistavasta lähtien. Ekström (2011) tekee yhteenvedon Stuart ja Hubert Dreyfusin mallista, joka koskee asiantuntijan taidon kehittymistä, malli havainnollistaa intuitiivisen kyvyn syntyä myös kirjailijalla, joka on kirjoittamisen asiantuntija. (Ekström 2011, 124-134.)

Aloittelevalla kirjoittajalla kaikki kirjoittamisprosessin vaiheet ovat tietoisempia ja tämä näkyy myös kirjoittajaoppaiden harjoituksissa. Ideoita etsitään tarpeen mukaan tietoisesti ja esimerkiksi Sata sivua sisältää monia harjoituksia ideoiden löytämiseen.

Aloitteleva kirjoittajakaan ei ole välttämättä tyhjä taulu, mitä tulee ideoihin ja yleiseen genretietämykseen. Usein aloittelevilla kirjoittajilla on tekstilajeihin liittyvää lukemisen kautta saatua hiljaista tietoa, heillä on skeemoja, jotka on saatu lukemalla erilaisia tekstejä. Kirjoittajaoppaat kirjoitetaan keskimääräiselle kirjoittamisen harrastajalle, joten on huomioitava myös ne, jotka eivät ole välttämättä lukeneet paljoakaan. Tähän liittyy se, että kirjoittajan pitäisi mielellään lukea ja siksi kirjoittajaoppaissa onkin runsaasti lukuvinkkejä.

Esimerkiksi Handbook (Rogers 2015, 123) tarjoilee lukuvinkit vaikkapa eri perusjuonikuvioiden listaamisen yhteydessä, joka on varmasti erittäin hyödyllistä. Jos lukijalla ei ole ennestään juonikuvioon liittyvää lukemalla saatua skeemaa, hän voi lukea suositellun kirjan. Esimerkiksi *ryysyistä rikkauksiin*-perusjuonen ymmärtääkseen kannattaa lukea Tuhkimo-satu ja käänteisen ryysyistä rikkauksiin juonen ymmärtääkseen J.M Coetzee:n (1999) Häpeäpaalu ja näin opiskella juonikuvion monipuolisia ominaisuuksia. Pelkkä juonikuvion kertominen kirjoittajaoppaassa ei ikinä tuo kirjoittajalle yhtä monivivahteista tietoa, kuin suositellut teoksen lukeminen.

Pullin kirjoittamisprosessiin liittyy läheisesti liikunta. Se on hänelle tärkeää paitsi, että hän pitää liikunnasta, myös ideoiden synnyn kannalta. Kävely meren rannalla voi tuoda yllättäen ratkaisun tarinan ongelmiin. Tekstin viimeistely vaatii hänellä taukoa. Hän laittaa tietoisesti työn sivuun, jotta ei kirjoitaisi koko ajan.

Liikunnan ja nimenomaan kävelyn mainitsee myös Hyvä kaukainen ystävä: *"Saanko ehdottaa vielä yhtä harjoitusta? Kävely"* (Goldberg, 2009, 116).

Kävely auttaa kehoa rentoutumaan ja ideat alkavat virrata. Selostin edellä Raamin (2015) kertomaa Bastickin (2013) tutkimusta, jonka mukaan intuitioon liittyy kehon äärimmäinen rentous. Siksi kävely kirjoittajan työtapana, on perusteltu hiljaisen tiedon näkökulmasta.

Pysähtymisen voi katsoa liittyvän kirjoittamisen kehollisuuteenkin. Kun poikani oli pieni, seurasin hänen kitaratuntejaan ja opettajan usein toistama ohje pienelle puheliaalle koululaiselle kuului näin: musiikki alkaa hiljaisuudesta. Vastaavasti liikekin alkaa liikkumattomuudesta ja vaatii jossain vaiheessa pysähtymistä. Luovan prosessin vaiheisiin kuuluukin olennaisena kypsyttyvaihe, jolloin on hyvä pitää taukoa ratkaisun löytämiseksi (Lonka 2015, 207). Kirjoittamisessakin tämä merkitsee taukoa.

Kirjailijan hiljaiseen tietoon kuuluu oman kirjoittamisprosessin tuntemus, kun on kirjoittamisprosessin aikana saavuttanut vaiheen, jossa tauko on paikallaan, voi luottaa siihen, että prosessi ei pysähdy siihen, vaan ratkaisu tulee tauon ansiosta.

Natalie Goldbergin perusohje on kirjoittaa ensimmäiset versiot mieluiten kynällä ja käsin (Goldberg 2009, 23). Näppäimistöllä työskentely on fyysisesti monotonista naputtamista usein staattisessa asennossa työpisteellä, tai kosketusnäytön hipomista, kynällä liike on pehmeämpää ja henkilökohtaisempaa ja kirjoittaminen onnistuu mukavassa nojatuolissakin. Kuten jokaisella on oma ääni, jokaisella on myös oma yksilöllinen käsiala, joka liittyy elämänhistoriaamme. Käsialammekin kehittyy läpi elämän yhä omaperäisemmäksi.

6 PÄÄTÄNTÖ

Kirjailija omaksuu hiljaista tietoa kirjoittamalla, opiskelemalla, lukemalla, saamalla palautetta ja julkaisemalla tekstejä. Hiljainen tietäminen liittyy esimerkiksi oman kirjoittajaidentiteetin ja oman kirjoittamisprosessin tuntemiseen, intuition käyttöön, oman äänen etsimiseen ja tunnistamiseen ja siihen, että teksti tehdään valmiiksi yksityiskohtia myöten. Kirjoittaminen on myös sosiaalista toimintaa, joten palaute on tarpeellista, koska tekstit on tarkoitettu lukijan käsiin ja julkaistavaksi.

Vaikka luovuin tutkimuksen kuluessa alkuperäisestä ideastani etsiä kirjoittajaoppaista hiljaista tietoa välittävää superharjoitusta, huomasin kuitenkin,

että on monenlaisia harjoituksia ja tarinoita, jotka välittävät kirjoittajaoppaiden hiljaista tietoa. Nämä harjoitukset auttavat kirjoittajaa tuottamaan tekstiä ja kehittämään omaa ääntä.

Ohjattu vapaakirjoitusharjoitus on oppaissa paljon käytetty ja hyödyllinen harjoitus monessa mielessä. Hiljaisen tiedon ilmeneminen tämän harjoituksen kohdalla koskee tekstin tuottamisen pakottomuutta. Koska tekstiä ei pyritä muokkaamaan kirjoittaessa, edesautetaan flow-tilaan pääsemistä. Kyse on myös kirjoittajan tutustumisesta itseensä ja tämä on edellytys oman äänen löytämiselle.

Goldberg kehottaa olemaan yksityiskohtainen ja etsimään muistoista jotakin merkityksellistä. Kaikki oppaat käsittelevät yksityiskohtien merkitystä niin harjoituksissa, tarinoissa kuin harjoituksiin ja esimerkkeihin usein liittyvissä lukuvinkeissä.

Erityisesti Sata sivua ja Hyvä kaukainen ystävä käsittelevät kirjoittamisen sosiaalisuutta. Kirjoittajan hiljaista tietämistä edistää myös se, että ei jää yksin kirjoittamaan, vaan hakee palautetta tai vertaistukea ja luettaa tekstejään.

Tässä tutkielmassa oli mahdollisuus käsitellä valitsemiani teemoja vain lyhyesti. Jatkotutkimushaasteena näkisin joidenkin teemojen tarkastelun yksityiskohtaisemmin, jolloin kirjoittajan hiljaisen tiedon ominaisuuksia voisi ymmärtää paremmin.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Kirjoittajaoppaat

Earnshaw, S. (toim.) 2014. *The handbook of creative writing*. 2. painos. Edinburgh: Edinburgh University Press. 95-180.

Goldberg, N. & Vainikkala, M. 2009. *Hyvä kaukainen ystävä: Kuinka kirjoittaa elämäntarina*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Silfverberg, A. & Hirvonen, E. 2010. *Sata sivua: Tekstintekijän harjoituskirja*. Helsinki: Avain.

Tieteelliset lähteet

Ekström, N. 2011. *Kirjoittamisen opettajan kertomus: Kirjoittamisen opettamisesta kognitiiviselta pohjalta*. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Gadamer, H. & Nikander, I. 2004. *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Tampere: Vastapaino.

Illeris, K. 2007. *How we learn: Learning and non-learning in school and beyond*. London; New York: Routledge.

Koivunen, H. 1997. *Hiljainen tieto*. Helsinki: Otava.

Kuuskorpi, T. 2014. *Yhdessä luovuksissa*. Teoksessa E. Karjula (toim.) *Kirjoittamisen taide ja taito*. Jyväskylä: Atena, 201-234.

Lonka, K. 2015. *Oivaltava oppiminen*. Helsinki: Otava.

Parkin, A. J. 2014. *Essential cognitive psychology: Classic edition*. (Classic edition painos). London: Psychology Press. Psychology Press classic editions.

Parviainen J. 1998. *Bodies Moving and Moved: A Phenomenological Analysis of the Dancing Subject and the Cognitive and Ethical Values of Dance Art*, University of Tampere. Väitöskirja.

Perry S.K. 2009. *Writing In Flow*. Teoksessa S.B. Kaufman & J.C. Kaufman (toim.) *The psychology of creative writing*. New York: Cambridge University Press. 213-224.

Pohjalainen M. 2016: Hiljaisen tiedon tunnistaminen, jakaminen ja uuden tiedon luominen kirjastotyön kontekstissa. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Polanyi, M. 1967. The tacit dimension. London: Routledge & Kegan Paul.

Prizker S.R. & McGarva D.J. 2009. Characteristics of Eminent Screenwriters: Who Are those Guys. Teoksessa S.B. Kaufman & J.C. Kaufman (toim.) The psychology of creative writing. New York: Cambridge University Press. 57-79.

Raami, A. 2015. Intuition unleashed: On the application and development of intuition in the creative process. Aalto University School of Arts, Design and Architecture. 29/2015, 299. Väitöskirja.

Toom, A., Onnismaa, J. & Kajanto, A. 2008. Hiljainen tieto : Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Aikuiskasvatuksen vuosikirja, ISSN 1237-2951; 47.

Von Krogh, G., Ichijo, K. & Nonaka, I. 2000. Enabling knowledge creation: How to unlock the mystery of tacit knowledge and release the power of innovation. Oxford: Oxford University Press.

Wittgenstein, L. 1981. Filosofisia tutkimuksia. Porvoo: Werner Söderström. Taskutieto; 155.

Tieteelliset artikkelit

Pohjalainen, M. 2012. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: Katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. Informaatiotutkimus 31 (3), 1.

Muut lähteet

Pohjalainen, S. 2011. Yksityiskohtien merkitys vapaakirjoittamisessa: vapaakirjoittamisen metodin tarkastelua teoriassa ja käytännössä. Pro gradu tutkielma.

Internet-lähteet

Espoon kirjailijat. internet-sivusto.
<http://www.espoonkirjailijat.fi/kirjailijat/pulli-elina/> luettu 10.6.2016.

Kela Anssi 2001, Nummela, albumilta Nummela, Anssi Kelan internet-sivusto.
<http://www.anssikelan.com/musiikki/sanat/nummela/> luettu 10.6.2016.

Zhenhua Y. 2003-2004, Tacit Knowledge/Knowing and the Problem of Articulation. Tradition & Discovery The Polanyi Society Periodical Number 2

2003 – 2004.

<http://www.polanyisociety.org/TAD%20WEB%20ARCHIVE/TAD30-2/TAD30-2-pg11-23-pdf.pdf> luettu 20.5.2016.

Painamattomat lähteet

Kirjailijan haastattelu 2.5.2016.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun keskeiset kysymykset

1. Miten kuvailisit itseäsi kirjoittajana? Millainen kirjoittaja olet?
2. Kauanko olet kirjoittanut ns. ammattimaisesti?
3. Miten työtapasi on muuttuneet vuosien mittaan?
4. Miten valitset aiheesi?
5. Onko aiheita mistä et kirjoittaisi?
6. Onko intuitiolla mielestäsi merkitystä kirjoittamisessa?
7. Miten määrittelet sen, että kirjoittajalla on oma ääni? Miten löysit oman äänesi?
8. Millaiset asiat kirjoittamisessa ovat olleet mielestäsi hankalimmin opittavia?
9. Keneltä, mistä tai millä tavalla olet oppinut eniten kirjoittamisesta?
10. Oletko lukenut kirjoittajaoppaita? Jos olet, millaisia tai kenen?
11. Oletko tehnyt oppaiden kirjoitusharjoituksia?
12. Luetko paljon?